

FLIPAR I BURXAR... ADOLESCENTS DE 13 A 16 ANYS

Begonya Gasch Yagüe

Directora de l'Aula Taller de Cornellà de Llobregat (UEC)
Fundació el Llindar

RESUMEN

Reflexión de una experiencia educativa que presenta un modelo pedagógico enmarcado en una política educativa de igualdad de oportunidades y que quiere repensar el hecho educativo con algunos adolescentes.

El Aula Taller es un espacio educativo que ofrece una alternativa al fracaso escolar, por unos adolescentes que no tienen ningún interés por un aprendizaje exclusivamente académico y que viven una situación personal de sufrimiento y malestar que dificulta su proceso de aprendizaje. Un espacio donde el equipo de adultos acompaña al adolescente en su itinerario formativo, y en el camino de transición a la vida adulta. El artículo ofrece un diseño de currículum adaptado y sobretodo "un estilo" de estar al lado de estos adolescentes para posibilitar que cada chico o chica se haga cargo de su realidad personal y empiece a pensar en su futuro.

ABSTRACT

Reflection of an educative experience that presents a framed pedagogical model in an educative policy of equality of opportunities and that wants to rethink the educative practice with some adolescents. The "Aula Taller" (Classroom Workshop) is an educative space that offers an alternative to the scholastic failure, for adolescents who do not have any interest by an exclusively academic learning and which live a personal situation on suffering and malaise that makes difficult its process of learning. A Space and Place where the team of adults accompanies to the adolescent in their training itinerary, and in the way of transition to the adult life. The article offers a design of an adapted curriculum first of all and "a way to be alongside" of these adolescents to make possible that each boy and girl position becomes of its personal reality and begins to think about its future.

UN ESPAI I UN TEMPS...

On tot està pensat i organitzat per acollir uns adolescents entre 13-16 anys que provenen d'una experiència de fracàs molt llarga de l'escola ordinària.

Aquest fracàs "que s'ha instal·lat" en el pensar i sentir d'aquests nois i noies és generador de vivències doloroses, d'un profund patiment acumulat en la seva persona, d'actituds negatives envers al procés d'aprenentatge, d'insatisfaccions, frustracions, pors i angoixes, que es transformen en conductes "distorsionadores" a l'aula, al pati, al carrer, i que donen forma a totes les seves relacions...

Fracàs escolar que normalment s'acompanya de contextos familiars i socials deteriorats i amb poca capacitat per sostenir la vivència d'aquest fracàs. I si hi afegim la fragilitat emocional, la vulnerabilitat personal i uns funcionaments psíquics, podem trobar uns adolescents que estan al llindar, al límit..., des d'on és molt difícil viure i des d'on moltes vegades fan la vida impossible als altres...

I no podem oblidar que, a més del que hem dit anteriorment, primer de tot són adolescents i, per tant, estan immersos en una confusió existencial de recerca d'identitat i amb necessitat de referents clars que és molt difícil de trobar.

Aquests són els paràmetres des d'on s'articula el nostre treball educatiu i, després d'anys de créixer com a persona i professional amb aquests nois, després de moltes reflexions, de molts fracassos, de molta riquesa acumulada, a poc a poc es van dibuixant algunes certeses... que expliquen l'èxit del model d'aprenentatge que proposo a l'AULA TALLER.

ADOLESCENTS QUE TROBEN UN LLOC

Els adolescents amb qui cada dia compartim un temps (5 hores diàries) i un espai social (l'escolar) pateixen molt, estan plens d'angoixa, forats i buits interns que volen calmar i omplir de forma compulsiva, moltes vegades amb el consum de substàncies, amb actuacions delictives, relacions sexuals molt prematures, transgressions contínues... Adolescents molt fràgils que tenen un

sentiment de la vida molt particular que pot estar o no lligat a patologies associades. En aquests adolescents, ¿on és la franja que separa la patologia d'un malestar profund per la seva biografia personal i que deteriora i bloqueja la seva dimensió emocional? Em pregunto si, en aquest moment històric de l'educació (LOGSE-LOE), el risc més perillós que pateixen aquests adolescents és el de ser objecte de dinàmiques d'intervenció per part de l'administració i els professionals fonamentades en la criminalització i la patologia de les seves conductes. Penso que és un tema que requereix una profunda reflexió col·lectiva. He trobat adolescents que amb ràbia i, sobretot, por, molta por, em diuen "yo no estoy loco... pero no sé, me rayo y se me va la olla, me sube una cosa por aquí (assenyalava el camí de l'estómac al pit) que me enciega y me hace pegar... ¿Me ayudas?" Prèviament havíem passat moltes hores posant paraules al seu patiment, i em preguntava per què confiava en ell si ni ell mateix no ho podia fer: "Es una putada", deia amb els ulls brillants de llàgrimes. Adolescents en perill o adolescents perillosos? Adolescents que encarnen tots els riscos? Potser expressen el desordre social existent? Potser tenen molt poc a perdre-hi? Adolescents que viuen al llindar, que són límit.

I per això em sembla que hem de treballar des d'una política educativa orientada a la igualtat d'oportunitats i des de polítiques de subjectivitat, que posen especial atenció en la dimensió subjectiva de la persona en el seu procés d'aprenentatge.

UN MODEL D'APRENTATGE, L'AULA TALLER: UN LLOC ON S'APRÈN

Donar cabuda al símptoma individual no és fàcil. No podem oblidar que estem en un context educatiu. Crec que el repte és investigar quin és el procés d'aprenentatge d'aquests nois i noies. Em pregunto, després de tant de fracàs, un pot tenir encara ganes d'aprendre? La meua experiència és que sí, però també que no és fàcil.

Creiem que el model AULA TALLER respon a un estil d'aprenentatge, un estil educatiu, un clima "teràpèutic", un dis-

seny curricular, un equip de professionals... Tot està pensat per acompanyar l'adolescent en un moment crític de la seva vida. L'objectiu últim és que es faci responsable d'ell mateix, dels seus actes i decisions... i comenci a pensar en el seu futur immediat: **després dels 16, què?**

Un clima "terapèutic"... Què vull dir? Un espai, unes pautes de convivència, una manera de fer, uns adults, un saber dir no, que permetin que el malestar i patiment de cada noi i noia pugui deixar-se anar, i que ell o ella senti la seguretat i confiança que hi ha uns adults que el recullen, que el sostenen, que no està sol amb aquesta angoixa que el tortura i que manifesta de mil maneres, moltes agressives i desafiantes... Que no trobin que és "más de lo mismo".

Un disseny curricular que es construeix des de tres espais clarament diferenciats, en cadascun dels quals es possibilita la transferència del saber amb la força de dos perfils professionals diferents i uns espais adequats a l'aprenentatge que es proposa:

- **Al taller de l'aula d'experimentals i instrumentals**, on treballem amb continguts de la secundària obligatòria, adaptats segons una modificació curricular partint del seu nivell d'aprenentatge. Al taller de l'aula estem experimentant el treball per espais d'aprenentatge de cada àrea (exemple: l'espai d'ortografia, de lèxic, de comprensió lectora...). Cada alumne/a, al seu ritme, va construint el seu propi procés d'aprenentatge amb el suport de l'educador i del grup.
- **Als tallers d'oficis**, l'alumne/a es troba amb diferents espais on hi ha el mestre de taller, expert en l'ofici que ensenya: fusteria, electricitat, mecànica, pladur, cuina... El grup està acompanyat per l'educador.
  - Són espais de molta riquesa, pel saber del professional, per la possibilitat de transferència d'aquest saber i per la possibilitat de treballar a nivell individual no tan sols els continguts, sinó també l'actitud envers el treball, l'autonomia, la capacitat d'assumir la frustració, l'organització mental...
  - La relació de cada alumne/a amb la peça que produeixen a cada taller, objectes concrets a través dels quals l'alumne/a es pot reconèixer.
  - El noi o la noia té la possibilitat d'apropar-se d'una forma pràctica a un ventall de perfils professionals i pot començar a pensar en el seu futur laboral, en allò en què li agradaria treballar. El mestre de taller pot ser un model d'identificació assequible a la seva realitat personal i li facilita la possibilitat d'imaginar-se un futur laboral més proper: d'entrada, als 16 anys pot triar un curs especialitzat d'un ofici.

Ja he dit que tot aquest aprenentatge està acompanyat per dos tipus de professionals: els **mestres de taller i els educadors**.

Ens organitzem per grups de treball de 8-9 alumnes i un educador responsable de cada grup. Als tallers de l'aula (30% del temps lectiu) està sol l'educador, i als tallers d'ofici (70% del temps lectiu) hi ha el mestre de taller i l'educador; això permet un

treball constant, d'elaboració per a l'educador i l'alumne/a de tot el que va succeint en aquest espai de treball, més enllà o a través de la peça que construeixen.

- **Espai de la mediació**, de la intervenció del tercer, aquella persona que és fora de les aules (direcció) i està molt atenta al que hi succeeix per estar disponible en el moment de conflicte (tant per a l'alumne com per a l'educador) i poder intervenir-hi per reconduir la situació des de fora i fer possible que es pugui tornar a començar; per acollir els qui vénen del carrer amb una situació complicada i ajudar-los a deixar-la anar abans d'entrar al grup; per rellevar l'educador en una situació límit; per acompanyar l'equip en la reflexió sobre la manera de fer i la vivència del conflicte.

En tot aquest procés, també proposem treballar amb l'IES a què cada alumne està vinculat administrativament. Diria que és un tema pendent que necessita la reflexió de tota la comunitat educativa.

UN EQUIP DE PROFESSIONALS...

Adults que fan d'adults, que constantment estan connectats als seus alumnes, observant molt atents què els passa; que més enllà de controlar només les seves conductes transgressores i conflictives, els donen elements que els ajuden a interpretar-les i buscar altres maneres d'expressar el seu malestar intern.

Moltes vegades aquest treball va més enllà de l'educatiu i necessita altres professionals que li donin suport. Informació sobre el mateix fet des d'altres disciplines que poden complementar la intervenció de l'educador. El repte educatiu és com reconvertir la seva conducta en l'expressió dels sentiments que els nois viuen.

Després d'alguns anys de reflexionar des de la pràctica educativa, m'atreveixo a proposar dues línies de treball complementàries al procés integral de cada alumne/a i investigar les seves virtuts i mancances.

1. Dins del mateix espai educatiu, cal disposar d'un espai terapèutic on un professional pugui fer una **intervenció terapèutica individual**, que en el seu inici parteix de la transferència de l'educador de l'adolescent cap a la persona del terapeuta. Aquesta intervenció té un doble vessant: el treball individual amb l'adolescent i la possibilitat de donar indicacions a l'educador per al treball educatiu.

2. Treballar amb aquests adolescents en contextos educatius seria la pràctica a varis: un espai per construir conjuntament la reflexió de la situació d'un noi o noia des de diferents disciplines, ajudar a prendre distància amb aquest subjecte i deixar que produeixi efectes en el propi quotidià.

Equip de professionals que ha d'aprendre a:

- Saber **SUPORTAR LA SEVA ANGOIXA MÉS QUE FACILITAR LA CULPA**, angoixa que l'adolescent diposita en ell i que li pot generar angoixa i moure altres dinàmiques internes. Què fem amb "tot això"?

- Viure el conflicte com un element més en el procés d'aprenentatge d'aquests nois i noies; trobar eines i estratègies per saber gestionarlo i fer que sigui motiu de creixement; aprendre a no especular amb l'adolescent (ell és un expert); utilitzar un tercer que trenqui la

dinàmica de tu o jo; evitar l'enfrontament continu i buscar maneres per intervenir des de l'equilibri entre el límit i la permissivitat absoluta, pautes i normes que donen seguretat i no només control.

- Adult madur que sap i pot dir NO a aquest adolescent que viu de les pulsions i de la immediatesa, que busca transgredir per calmar l'angoixa i ser algú. I saber mantenir aquest no amb fermesa. És un no que no exclou ni segrega, sinó que possibilita i calma. És necessari un vincle potent entre l'adolescent i l'adult que el legítimi per dir no.

- Adult que sap viure i deixar espai perquè cadascú sigui responsable en aquest procés educatiu: jo com a subjecte adult i ell com a subjecte adolescent.

En definitiva, una personalitat madura que, des d'un equilibri fet de fermesa i tendresa, nodreixi l'adolescent. Perquè, si entre educador i adolescent no hi pot haver una simetria lineal, què hi pot haver?

POSSIBILITAT DE PENSAR EN UN FUTUR

Així, l'espai escola, ple de continguts acadèmics i de frustracions, es pot convertir en un espai educatiu contracultural, on aquest l'alumne/a, tan perjudicat per la institució escolar, molt lentament dóna el seu consentiment a acceptar l'oferta educativa i iniciar un "viatge" de la mà dels adults que l'acompanyen.

Aquests adolescents, que tenen moltes dificultats per construir un projecte vital i per elaborar un projecte de futur personal i laboral, que viuen en un desordre vital que provoca desequilibris emocionals i afectius i no permet mirar una mica més enllà del moment immediat, en aquest context són capaços, per primera vegada, d'imaginar-se el seu futur i demanar l'ajut de l'adult per començar a construir-lo.

I llavors flipen de les nostres burxades... I nosaltres flipem amb els seus avanços, moltes vegades inconscients, per ser algú i voler tenir un lloc en aquest món.

I després d'alguns anys passa com l'altre dia, quan anava caminant pel carrer i em para l'Antonio, m'abraça i recordem moments durs de molta tensió; em diu: "Trabajo y tengo novia. Gracias, aguantaste mucho y no me echaste." i jo vaig **FLIPAR**.

I l'Administració? No assumeix aquesta INTENSITAT d'intervenció, no forma part de les seves prioritats? Aquest tema queda per a un altre dia. Avui, després de treballar amb 45-50 alumnes al setembre, octubre i la meitat de novembre, encara no ha complert amb el seu compromís econòmic (no ha pagat ni un cèntim). Que potser espera conductes més agressives, com ara les de París?

Correspondència amb l'autora: *Begonya Gasch Yagüe*, Educadora i Psicopedagoga. Aula Taller – Fundació El Llindar.
E-mail: begonyag@elllindar.org

